

Prohlášení rektora Univerzity Karlovy v Praze k aktuální situaci reformy financování vědy a výzkumu

Univerzita Karlova v uplynulém období opakovaně deklarovala, že princip financování vědy a výzkumu podle kvality a skutečných vědeckých výkonů je potřebný, správný a efektivní a na tomto principiálním stanovisku nadále trvá.

Proto UK uvítala přijetí komplexní novely zákona o veřejném financování vědy a výzkumu jako příležitost pro adresnější naplnění tohoto principu. Učinila tak přes jen částečné zohlednění připomínek, které vznesla v průběhu její přípravy. Těmito připomínkami se např. podařilo zachránit další existenci tzv. specifického výzkumu na vysokých školách (byť následně připravená pravidla pro jeho financování zvýší s ním spojenou administrativní zátěž).

Je nepochybné, že tento zákon, předpokládající uplatnění nových zásad pro rozdělování finančních prostředků již v roce 2010, musí být nyní dodržen, opačný postup by byl přinejmenším věcně nesprávný.

Nelze však pominout to, že důvodová zpráva k této novelizaci předpokládala významné navýšení prostředků na vědu a výzkum počínaje rokem 2010 (o cca 8%). Ukazují-li dnes vládní materiály, že k tomuto navýšení nedojde, jde přinejmenším o krátkozrakou politiku. Ani v situaci globální hospodářské krize nemůže být stagnace státních výdajů na vědu a výzkum vydávána za úspěch, ostatně přístup některých evropských vlád ukazuje, že prozíravější politika je reálně možná. Proto na úsilí o alespoň minimální navýšení prostředků na vědu a výzkum není možné rezignovat.

Zvláště v aktuální situaci však musí být nový zákon aplikován tak, aby zdroje pro vědecky výrazně produktivní instituce byly významněji navýšeny a plýtvání prostředky na vyloženě neproduktivní instituce a nekvalitní výsledky bylo zásadně omezeno. Ostatní instituce včetně těch, jejichž výsledky zatím neumíme rozumně ohodnotit, by neměly být nevratně poškozeny. Přes některé oprávněné výhrady snad lze konstatovat, že tato hlediska jsou v návrhu rozdělení prostředků na rok 2010 v podstatě respektována.

Politováníhodný je však způsob, jakým Rada vlády pro výzkum a vývoj na návrh svého předsednictva dne 12. června 2009 v podstatě *en bloc* zamítla pracně vytvořené připomínky k nanejvýš důležité „Metodice hodnocení výsledků výzkumu a vývoje“ a tuto metodiku vesměs dle původního návrhu schválila. Žádá-li Rada současně, aby jí byly předloženy návrhy „ucelené koncepční představy o způsobu hodnocení výsledků VaV a popř. rozdělování institucionální podpory VaV mezi jednotlivé poskytovatele“ dává tím na druhé straně najevo, že si je významných nedostatků této metodiky vědoma. Vypracování takové koncepce odborně fundovaným způsobem však vyžaduje přiměřený časový prostor. Radou stanovený termín 30. září 2009 je nerealistický a pouze nasvědčuje byrokratickému formalismu, který bohužel celou věc činí nevěrohodnou.

Tuto nevěrohodnost jen podtrhují publikované střednědobé výhledy na roky 2011 a 2012 nadále používající nyní schválenou metodiku. Tyto výhledy totiž rezignují na jakékoliv navýšení prostředků na vědu a výzkum pro další roky. Současně na příkladech dramatického nárůstu prostředků pro Ministerstvo průmyslu a obchodu jen dokumentují zásadní nadhodnocení pro tzv. inovace (u nichž je hodnocení kvality zvláště problematické).

Tyto výhledy jsou kontraproduktivní i tím, že fatálním finančním propadem vyvolávají pochopitelné pobouření Akademie věd ČR a bezprecedentním úbytkem financí pro MŠMT znejišťují vysoké školy. Uvítat lze nepochybně významné prostředky plánované pro Grantovou agenturu ČR, na druhé straně chybějící konkrétní rozvaha o nutných změnách v činnosti GA ČR, jakož i o praktické podobě činnosti TA ČR, zatím znemožňuje vytvoření detailnější představy o budoucí úloze obou agentur při financování vědy a výzkumu.

Stagnace prostředků na vědu a výzkum podryvá perspektivy dlouhodobého rozvoje společnosti a aktuálně může být brzdou překonávání nynější hospodářské krize. O nutnosti maximální efektivity při financování vědy není pochyb. Podmínkou této efektivity je kvalitní kritické, racionální a objektivní hodnocení.

V Praze dne 24. června 2009

Prof. Václav Hampel
rektor UK